

Cilvēktiesību pārkāpumi Latvijas XX. gadsimta vēsturē

Violence of Human Rights in the Latvian 20th Century History

1940.gada jūnijs. Padomju Savienība okupē Latviju.

1940.gada jūnijā PSRS okupēja Latviju – beidza pastāvēt neatkarīga Latvijas Republika. PSRS to veica lietojot militāru spēku un pārkāpjot gan Latvijas – PSRS divpusējos līgumus, gan starptautisko tiesību normas. Padomju okupācija Latvijā pastāvēja no 1940. līdz 1990.gadam, izņemot 1941. – 45.gadu, kad to bija nomainījusi cita – nacistiskās Vācijas okupācija. Padomju okupācijas gados Latvijas iedzīvotājiem bija liegtas daudzas būtiskas cilvēktiesības. Pastāvēja vienas partijas diktatūra, represijas pret politiskajiem pretiniekiem, cenzūra, propaganda, bija aizliegta pulcēšanās un vārda brīvība, aizliegti jebkādi sakari ar rietumu demokrātiskajām valstīm – ceļošana, šo valstu mūzikas klausīšanās, kino skatīšanās. Tika ierobežota latviešu valodas lietošana, nacionālo svētku svinēšana, notika masveida imigrācija no citām PSRS republikām. Pārmērīgās industrializācijas dēļ tika piesārņota vide. 1990.gadā Latvija atguva valstisko neatkarību, tomēr okupācijas sekas politikā, ekonomikā, sadzīvē un cilvēku domāšanā ir saglabājušās joprojām.

June, 1940. The USSR occupied Latvia and it was the end of the independent Latvian Republic. The act was carried out by using military force and violating both the Soviet bilateral agreements and the international law. The Soviet occupation in Latvia lasted from 1940 to 1990, except the period from 1941 to 1945 when it was replaced by another - Nazi occupation. During the period of occupation Latvian people were deprived of many fundamental human rights. Existed dictatorship of one political party, repressions against political opponents, censorship, propaganda, assembly and freedom of expression was banned, any contacts with the western democracies were prohibited - travelling, listening to their music, watching movies. The use of the Latvian language, national holiday celebrations were limited, there was mass immigration from other Soviet republics. Excessive industrialization led to environmental pollution. In 1990 Latvia regained its independence, but the consequences of the occupation are still preserved in politics, economy, social life and people's minds.

- 1949.gada marts. Latvijas iedzīvotāju deportācijas.

Pēc Otrā pasaules kara Latviju no jauna okupēja Padomju Savienība. Lai mazinātu pretestību okupācijas režīmam, padomju vara organizēja Latvijas iedzīvotāju masveida izsūtīšanas uz Sibīriju un citiem attāliem PSRS apgabaliem. Kopumā tika izsūtīti vairāk nekā 44 000 Latvijas iedzīvotāju. 30% izsūtīto bija bērni līdz 16 gadu vecumam. 18% izsūtīto bija vecāki par 60 gadiem. Cilvēku aresti notika naktī, līdzī varēja paņemt tikai dažas personīgās mantas. Ja izsūtāmo sarakstos esošie cilvēki nebija mājās, viņu vietā tika arestēti citi radnieki vai pat kaimiņi, jo varas iestādēm bija svarīgi izpildīt plānu. Ceļš uz izsūtījuma vietām ilga nedēļām. Šo laiku cilvēki pavadīja pusbadā ieslodzīti dzelzceļa vagonos, kas paredzēti lopu pārvadāšanai. Daudzi cilvēki nomira jau ceļā uz nometinājuma vietām. Deportāciju rezultātā tika šķirtas ģimenes, cilvēki zaudēja mājas un īpašumus, PSRS attālajos ziemeļu apgabalos viņi strādāja piespiedu darbu badā un aukstumā, neatgriezeniski sabojājot veselību. 12% deportēto cilvēku mira izsūtījumā.

Kopumā 20.gs. 40.-tajos gados padomju vara deportēja vairāk nekā 60 tūkstošus Latvijas iedzīvotāju. No starptautisko tiesību viedokļa deportācijas uzskatāmas par noziegumu pret cilvēci un par genocīdu pret latviešu tautu. Īstenojot deportācijas, tika pārkāptas visas būtiskākās cilvēktiesības, tajā skaitā, tiesības uz dzīvību, brīvību, personas neaizskaramību, cieņu un godu.

March, 1949. Deportations of the population of Latvia. After World War II, Latvia was occupied by the Soviet Union again. In order to reduce the resistance of the occupation regime, Soviet authorities organized mass deportations of the Latvian population to Siberia and other remote areas of the Soviet Union. Overall more than 44 000 Latvian citizens were exiled. 30% of the deportees were children under the age of 16. 18% of the deportees were older than 60 years. People were arrested during the night; they were able to take with them a few personal items. If the people who were in the lists of deportees were not at home, instead of them other relatives or even neighbours were arrested, because for the authorities it was important to implement the plan. Their transit to the places of exile lasted for weeks. People were imprisoned and starving in railway wagons meant for animal transport. Many people died on the way to the places of settlement. The deportations resulted in separation of families, people lost their homes and possessions, in the USSR's remote northern areas they were forced to work in hunger and cold, ruining their health. 12% of deportees died in exile. In general, during the forties of the 20th century Soviets deported more than 60 thousand Latvian population. From the point of view of international law deportation

is considered a crime against humanity and genocide against the Latvian people. Deportations were violation against all major human rights, including the right to life, liberty, personal integrity, dignity and honor.

- **1983.gads. Tiesas prāva pret disidentu Gunāru Astru.**

Šis notikums izvēlēts kā simbols daudzajiem cilvēktiesību pārkāpumiem un represijām pret disidentiem – cilvēkiem, kuri aktīvi pretojās padomju varai. To darīja gan atsevišķi Latvijas iedzīvotāji, gan organizētas grupas. Valdošais režīms pret viņiem vērsās visdažādākajos veidos – ieslodzīja cietumos, darba nometnēs, psihiatriskajās slimnīcās, neļāva strādāt izglītībai un profesijai atbilstošu darbu, neļāva pulcēties domubiedru grupās, aizliedza publicēt viņu darbus.

Viens no spilgtākajiem disidentu pārstāvjiem ir Gunārs Astra. Viņš nodzīvoja tikai 57 gadus. 19 no šiem gadiem viņš pavadīja padomju cietumos un nometnēs. Astra tika tiesāts par „pretpadomju aģitāciju un propagandu”- neatkarīgās Latvijas Republikas laika un latviešu trimdas literatūras, Dž.Orvela un A.Solžeņicina darbu glabāšanu un izplatīšanu, rietumu radiostaciju klausīšanos, varai netīkamam viedokļu paušanu. 1983.gadā tiesas prāvā Gunārs Astra teica: „Es ticu, ka šis laiks izgaisīs kā jauns murgs. Tas dod man spēku šeit stāvēt un elpot. Mūsu tauta ir daudz cietusi un tādēļ iemācījusies un pārcietīs arī šo tumšo laiku. (...) Jāņtārpiņi dod nojēgu, ka tumsā ir gaisma. Tāpat ir ar disidentiem. Viņi ir tāpēc, lai radītu nojēgu, ka viss nav, tā kā mums saka.” 1988.gadā Gunāra Astras bērēs ieradās 10 000 cilvēku, tauta viņa kapu aizbēra ar rokām.

Year 1983. Legal proceedings against dissident Gunārs Astra.

This event is chosen as a symbol of the many human rights violations and repression of dissidents - people who actively opposed the Soviet regime. This was done both by Latvian citizens and organized groups. The governing regime turned against them in various ways - incarcerated in prisons, labor camps, mental hospitals, did not allow doing jobs relevant to their education and profession, did not allow gathering in like-minded groups, banned the publication of their works. One of the most prominent dissident representatives was Gunārs Astra. He lived only 57 years. 19 of those years he spent in Soviet prisons and camps. Astra was convicted of "anti-Soviet agitation and propaganda" – for holding and distributing the literature of the independent Latvian Republic and the Latvian exile literature, works by G.Orwell, A.Solzenicyn, for listening to Western radio broadcasts, expressing views against the Soviet power. At 1983 lawsuit Gunārs Astra said: "I believe that this time will fade away as an evil nightmare. It gives me strength to stand here and breathe. Our nation has suffered a lot and, therefore, has learned much, and will overcome this dark time. (...) Fireflies give us notion that there is light in the darkness. So it is with dissidents. They are here to create the notion that things are not as they are said to be." In 1988, 10 000 people came to Gunārs Astra's funeral. The people filled his grave by hands.